

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 15. ledna 2015 ve věci č. 68955/11 – *Dragojević proti Chorvatsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že ustanovení chorvatského trestního zákoníku týkající se odposlechu nebyla dostatečně jasná ohledně rozsahu a způsobu výkonu uvážení soudů, čímž v praxi nezajišťovala dostatečné záruky proti zneužití. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy. Soud dále rozhodl, že skutečnost, že soudce, který rozhodoval o vazbě stěžovatele, rozhodoval též o jeho trestním obvinění, neznamená porušení zásady nestrannosti soudu zakotvené v článku 6 Úmluvy. K porušení článku 6 Úmluvy nedošlo ani z důvodu použití záznamů z odposlechu jako důkazů v trestním řízení proti stěžovateli. Soud přiznal stěžovateli náhradu nemajetkové újmy ve výši 7 500 eur.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel, který se živil jako námořník, byl podezřelý z obchodování s drogami. Z toho důvodu vnitrostátní soud povolil odposlech jeho telefonních hovorů. Povolení k odposlechu stěžovatele bylo soudem následně třikrát prodlouženo. Odůvodnění všech těchto rozhodnutí byla téměř totožná, obsahovala pouze odkaz na zákonný důvod pro povolení odposlechu, bez detailnější analýzy případu.

Stěžovatel byl na základě podezření z obchodování s drogami zadržen a vzat do vazby, kde setrval po celou dobu trestního řízení. Vazba stěžovatele byla čtyřikrát prodloužena. O prodloužení vazby rozhodoval senát, jehož členem byl ve třech případech soudce Z. Č. Tento soudce poté požádal o své vyloučení z rozhodování o trestním obvinění stěžovatele, protože se domníval, že jeho zapojení při rozhodování o vazbě stěžovatele by mohlo vyvolat pochybnosti o jeho nestrannosti. Předseda soudu požádal nejvyšší soud, aby případ přidělil jinému soudu. Nejvyšší soud však jeho žádost zamítl a soudce Z. Č. nakonec ve věci stěžovatele rozhodoval.

Stěžovatel požadoval, aby byly důkazy zajištěné odposlechem vyloučeny ze spisu jako nezákonně získané, protože jejich povolení nebylo náležitě odůvodněno. Vnitrostátní soud jeho požadavek odmítl jako neopodstatněný. Stěžovatel byl uznán vinným z trestných činů obchodování s drogami a praní špinavých peněz, a to na základě tvrzení jeho spoluobžalovaného, výpovědi svědků, a mnoha dalších důkazů, včetně záznamů telefonních odposlechu. Stěžovatel se proti rozsudku odvolal a po neúspěchu odvolání podal ústavní stížnost, kde namítal nedostatečnou nestrannost soudce Z. Č. a použití důkazů získaných údajně nezákonným odposlechem. Ústavní soud jeho stížnost odmítl jako neopodstatněnou.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že odposlech jeho telefonní linky byl nezákonný, protože soud při jeho povolování, resp. prodlužování, nepostupoval v souladu s trestním řádem, který vyžaduje, aby soudce prověřil a odůvodnil, zda je odposlech v daném případě nezbytný a opodstatněný.

Soud poznamenal, že není sporu o tom, že odposloucháváním stěžovatele došlo k zásahu do jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy. Tento zásah měl určitý základ ve vnitrostátním právu (*Kruslin proti Francii*, č. 11801/85, rozsudek ze dne 24. dubna 1990, § 35 a 36), hlavní otázkou však bylo, zda

vnitrostátní právo tak, jak jej aplikovaly soudy, poskytovalo dostatečné záruky proti možnému zneužití (srov. *Malone proti Spojenému království*, č. 8691/79, rozsudek ze dne 2. srpna 1984, § 70; *Kopp proti Švýcarsku*, č. 23224/94, rozsudek ze dne 25. března 1998, §§ 66–75).

Soud připomněl, že povolení odposlechů předem orgánem, který ověřuje, zda jsou v konkrétním případě důvody pro podezření dané osoby, a zda by vyšetřování nemohlo být provedeno jiným způsobem, je důležitou zárukou toho, že odposlechy nebudou povolovány nahodile a bez uvážení (viz *Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71, rozsudek ze dne 6. září 1978, § 51). Chorvatský právní řád stanoví, že odposlechy nařizuje soudce na návrh státního zástupce. Může tak učinit jen v případě, že je pravděpodobné, že daná osoba spáchala jen z trestných činů vyjmenovaných v trestním řádu. Zároveň musí být splněna podmínka, že vyšetřování tohoto trestného činu není možné uskutečnit jinými prostředky či by takový postup byl extrémně obtížný. Soudní příkaz musí být písemný a obsahovat mimo identifikace dotčené osoby, stanovení doby odposlechů a jejich rozsahu i popis konkrétních skutečností, které použití odposlechů odůvodňují. Soud si též povšiml, že ústavní soud ve své judikatuře zdůraznil, že jen podrobně odůvodněný soudní příkaz k odposlechům je v souladu s trestním řádem.

V projednávané věci však vnitrostátní soud ve všech rozhodnutích odůvodnil odposlech stěžovatele pouze odkazem na žádost státního zástupce a na zákonné ustanovení, že „vyšetřování nemohlo být provedeno jinými prostředky“. Zmíněná odůvodnění neobsahovala žádné podrobnosti nebo konkrétní skutečnosti, které by vedly k závěru, že stěžovatel pravděpodobně spáchal určitý trestný čin a že vyšetřování nebylo možné provést jiným, méně do práv zasahujícím způsobem. Tento postup, který zjevně nevyhovoval požadavkům chorvatského trestního řádu, byl přesto posvěcen nejvyšším soudem i ústavním soudem s tím, že nedostatek odůvodnění příkazu k odposlechům může být zhojen pozdějším odůvodněním jejich použití.

Dle Soudu však možnost zpětného odůvodnění, které vnitrostátní soudy navzdory znění trestního řádu umožnily, neposkytuje adekvátní a dostatečné záruky proti zneužití a naopak otvírá dveře svévoli. Je tomu tak zejména tam, kde možnost následně se bránit proti odposlechům je omezena toliko na trestní řízení. V něm totiž soudy posuzují jen otázku, zda lze odposlechy připustit jako důkazní prostředky, nikoli otázku, zda odposlechy nedošlo k porušení práva na respektování soukromí; trestní soudy stejně tak nemohou za toto porušení poškozené osobě přiznat adekvátní náhradu. V projednávané věci stěžovatel neměl k dispozici ani jiné následné řízení, např. návrh na vydání deklaratorního rozsudku či žalobu na náhradu škody.

Soud proto uzavřel, že vnitrostátní právo tak, jak jej vykládaly a aplikovaly vnitrostátní soudy, nebylo dostatečně jasné co do rozsahu a výkonu uvážení soudů rozhodujících o odposleších, a neposkytovalo tak v praxi dostatečné záruky proti možnému zneužití. Zásah do stěžovatelových práv tak nebyl ani zákonný ani nezbytný v demokratické společnosti, čímž došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

a) Nestrannost soudu

Stěžovatel dále namítal, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces tím, že o jeho vazbě i vině rozhodoval stejný soudce, který proto nebyl dostatečně nestranný. Soud připomněl, že při hodnocení nestrannosti soudce podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy jsou důležitá dvě hlediska – subjektivní a objektivní. Subjektivním se rozumí osobní přesvědčení soudce vzhledem k dané kauze, objektivním existence zjiitelných skutečností, které by naznačovaly pochybnosti o nestrannosti soudce (např. *Padovani proti Itálii*, č. 13396/87, rozsudek ze dne 26. února 1993, § 26). Soud se ve většině případů soustředí na objektivní hledisko, ačkoli mezi objektivní a subjektivní nestranností neexistuje nepropustná hranice (*Kyprianou proti Kypru*, č. 73797/01, rozsudek Velkého senátu ze dne 15. prosince 2005, § 119). Soud dále připomněl, že soudce při rozhodování o vazbě hodnotí dostupné informace, aby zjistil, zda existují důvody pro podezření obžalovaného. Naopak při rozhodování o vině musí soudce zhodnotit, zda nashromážděné důkazy dostačují pro to, aby byl obžalovaný uznán vinným. Podezření

a formální shledání viny nemohou být považovány za totožné (*Jasiński proti Polsku*, č. 30865/96, rozsudek ze dne 20. prosince 2005, § 55).

Soud připomněl, že v projednávané věci soudce Z. Č. ve své žádosti neuvedl žádný zvláštní důvod pro své vyloučení z rozhodování ve věci stěžovatele. Soud proto shledal, že samotná skutečnost, že soudce Z. Č. byl i členem soudního senátu, který prodlužoval vazbu stěžovatele, nezakládá nedostatek jeho nestrannosti ve smyslu Úmluvy, byť celá situace mohla u stěžovatele budit určité obavy a pochybnosti. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto nedošlo.

b) Použití nezákonných odposlechů jako důkaz v trestním řízení

Stěžovatel dále namítal, že došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces použitím nezákonně získaných telefonních odposlechů jako důkazů v trestním řízení. Soud připomněl, že článek 6 Úmluvy nestanoví žádná pravidla pro přijatelnost důkazů, tato oblast tedy podléhá především vnitrostátní úpravě (*Schenk proti Švýcarsku*, č. 10862/84 rozsudek ze dne 12. července 1988, § 45-46). Úkolem Soudu není rozhodnout, jaký důkazní prostředek měl být prohlášen za přípustný, ale zda trestní řízení jako celek bylo spravedlivé. Důležité v tomto ohledu zejména je, zda byla respektována práva obhajoby, tedy zda stěžovatel měl možnost zpochybnit autenticitu odposlechu a brojit proti jeho použití. Zohlednit je třeba i to, zda okolnosti, za kterých byl takový důkaz získán, zpochybňují jeho věrohodnost či přesnost. Soud v minulosti mnohokrát dospěl k závěru, že ačkoli odposlechy nebyly provedeny v souladu se zákonem ve smyslu článku 8 Úmluvy, připuštění takto získaného důkazu nebylo porušením práva na spravedlivý proces (*Khan proti Spojenému království*, č. 35394/97, rozsudek ze dne 12. května 2000; *P. G. a J. H. proti Spojenému království*, č. 44787/98, rozsudek ze dne 25. září 2001; *Bykov proti Rusku*, č. 4378/02, rozsudek velkého senátu ze dne 10. března 2009).

V projednávané věci stěžovatel nezpochybňoval věrohodnost odposlechů. Stěžovatel navíc měl účinnou možnost zpochybnit jejich autenticitu a brojit proti jejich použití, a to jak před soudem prvního stupně, tak před odvolacím soudem i před ústavním soudem. Všechny soudy se této námitce stěžovatele věnovaly a svá rozhodnutí odůvodnily. Záznamy odposlechů navíc byly jen jedním z mnoha důkazů, na jejichž základě byl stěžovatel odsouzen. Stěžovatelova práva obhajoby tak dle Soudu byla náležitě respektována a k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.